

Sumari

TEXT.—EN RAMON MARTÍ Y ALSINA, per en A. B. C.—DESPRÉS DEL COMBAT, per en Joseph Morató y Grau.—TRES GENERACIONS, novela póstuma d' en Joaquim Vayreda.—LA PAPALLONA, per en Sebastià Sans.

GRABATS.—Lletra capital de Martí y Alsina, per en I. Buxó.—EN RAMON MARTÍ Y ALSINA, de fotografia.—LO DIVENDRES SANT D' OLOT, per en Joaquim Vayreda.—LA SEGA, per en Marián Vayreda.—Dues vinyetes, per en Joaquim Vayreda.

EN RAMON MARTÍ Y ALSINA

OLOROSÍSSIMES han sigut les pèrdues que ha sofert l' Art catalá en les darreríes del any 1894. Rigalt, Vayreda y Martí y Alsina son tres astres que s' han eclipsat casi á l' hora. Cada un d'ells representava una personalitat distinta, cada un d'ells sintetizava una tendencia diversa, mes tots ells contribuïren poderosament al revetllament del art en nostra patria.

En Rigalt representava l' Art clàssich, la correcció acadèmica, la factura atildada y freda posada al servey d' una intel·ligencia clara que no volia en absolut prescindir del preceptisme d' escola. En Vayreda representava lo sentiment del Art, lo misticisme, per dirho aixís, de la naturalesa. Pero en Martí fou lo revolucionari que, ab son geni poderós, esmicolá 'ls antichs motllos d' ahont l' Art sortia faixat d' eternals bolquers y rompé les antigues rutines qu' una inconcebible decadencia havia anat imposant, acabant per reduhir l' Art á un formulari, del qual los privilegiats n' extreyan les receptes de pintar.

Pera donar idea de lo qu' era l' Art en aquells temps, de lo que deuria esser la personalitat d' en Martí y Alsina y de quines serían les proporcions de la lluyta qu' emprengué pera deslliurar á la més simpática de les Arts Belles del jou que la oprimia, podem citar una anècdota recullida de boca de nostre malográt amic Vayreda y que creyém pertinent al present cas.

Fou, com es sabut, mestre d' aquest, don Narcís Pasqual, persona quin agradós tracte recordan ab goig quantas personas, viventas encara, tingueren lo gust de tractarlo. Era deixeble de la Escola de Belles Arts de Barcelona y reunia en si tota la suma de coneixements que aquella escola podia, en son temps, suministrar á sos deixebles més aprofitats. En una paraula, era un dels iniciats en lo difícil art de la pintura, de qual ciencia posehia quasi tots los secrets. Y diém quasi

perqué ell mateix, ab sa natural bonhomia, confessava que 's veyan en determinats quadros antichs y moderns, certs *efectes y resultats* (com per exemple un que 'n citava en que hi havia un barret de copa qual llustre era d' un efecte marvellós) quals secrets l' hi eran desconeguts.

Donchs lo senyor Pasqual ensenyá á son deixeble predilecte tot lo que pogué, fins que un día li obri 'l cor dihentli:

—Fill, t' he ensenyat tot lo que sé; has copiat los mellors patrons que poseheixo; has reproduhit admirablement los quadros de la cabanya, de la cabreta, del arbre caygut y fins lo difícilíssim del port d' Amberes; ja no tinch res més. Ab lo que sabs pots dedicarte á la *composició*, es á dir ab fragments del un y del altre fer quadros de ta *invenció*. No obstant, si vas á Barcelona encara podrás copiar alguns quadros que t' ensenyarán alguna cosa. Després d' aixó, ja pots anar sol, á menos que pugui ta família enviarte á Roma, ahont hi trobarás encara forsa que veure y que copiar.

Confessava en Vayreda que aquestes teoríes, que creya com l' Evangeli, deixavan un buyt en son cor com si presentís que hi devia haver altra cosa més enllá d' aquest horitzó tan mesquí y limitat. Mes ab tot, es ab aquest farcell de preocupacions y ab los quadros de la cabreta, la cabanya y demás sota l' aixella, que feu sa presentació davant d' en Martí y Alsina, sollicitant entrar en son estudi com á deixeble.

La relació d' aquesta primera entrevista deu ser virnos pera comensar á dibuixar la personalitat de pintor objecte d' aquest article. Si afaiblement acullí en Martí, á son nou deixeble, aixó no fou obstacle per que, sens compassió, li esquisés ses més grates il·lusions. Les teoríes que portava foren rebatudes, trepitxades y escarnides, sens miraments ni etiquetes, y n' los primors dels quadros de la cabreta, la cabanya y l' arbre caygut, ni sisquera 'ls delicats perfils del port d' Amberes, s' escaparen de la punxanta ironía de mestre revolucionari, qui en son entusiasme arribava á faltar al respecte á obres y mestres de quins lo jove deixeble no n' havia sentit á parlar sino ab la més gran veneració. Del cúmulo de runes escampades per la turbonada del innovador, sols ne surtia incolum una cosa: La naturalesa. ¡Aquest es lo mestre!, deya ¡aquest es l' Art!

Y efectivament, al impuls del admirable pinzell de en Martí, allavors en tot son esclat, veyá en Vayreda brollar temes y més temes. Aquí 'l sol reverberava a forsa sobre la platja ó sobre les rogenques muralle de la masia, allí les aygues del mar se revolcavan a rabia sobre la costa brava, mentres que al lluny lo barcos, retuts pel temporal, enfonzavan lurs qu' illes dins les fosques onades, sota un cel revoltós, prenyat d' llamps y pedregada. En altre lloch les aygues tranquilles del llach enmirallavan una naturalesa riallera, platxeriosa, plena de verdor. O be eran les figures mes no les figures qu' ell coneixia ab sos barrets á l' chamberga y mantos á la veneciana ni 'ls guerres revestits ab armadures de cartró que tant havia copiat dels quaderns francesos més en boga, sino pescador de la platja, torrats pel sol, ó peixateres, mendicants, dames, figures plenes de vida, sota quals carns s' l' sentia correr la sanch y quals ulls, sens dibuixar-se los tres components de *pupila, iris y cornea* qu' ell sabí de memoria, brillavan ab tot lo foch de l' ànima.